

Vertrouwelijk/Aangetekend
Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Directie Beleid Informatiesamenleving
T.a.v. de heer N. Ducastel
Postbus 30435
2500 GK Den Haag

Datum
25 november 2021

Ons kenmerk
z2021-00946

Contactpersoon

070 8888 500

Onderwerp
Verwerking van persoonsgegevens van bijstandsgerechtigden

Geachte heer Ducastel,

Eerder dit jaar heeft de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) een aantal keer contact gehad met het Inlichtingenbureau. Het Inlichtingenbureau faciliteert de gegevensuitwisseling door en aan gemeenten. De AP heeft in haar contact met het Inlichtingenbureau vooral stilgestaan bij het gebruik van voertuiggegevens uit de registers van RDW bij het bepalen van de bijstand door gemeenten. In dat kader wil de AP uw aandacht vragen voor het volgende. Er worden door gemeenten via het Inlichtingenbureau veel informatiebronnen gekoppeld om te zorgen voor een efficiënte verstrekking van bijstand, en om bijstandsgerechtigden te controleren in het kader van die verstrekte bijstand. Deze controles dienen onder andere om fraude tegen te gaan. De AP is er niet van overtuigd dat het standaard elke maand controleren van alle uitkeringsgerechtigden noodzakelijk is. De AP maakt zich zorgen dat gemeenten mogelijk een grotere inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van uitkeringsgerechtigden dan noodzakelijk is.

Mensen zijn soms aangewezen op de overheid om hen te voorzien van voldoende middelen van bestaan, bijvoorbeeld door het verstrekken van een bijstandsuitkering. Gemeenten voeren in dat kader een wettelijke taak uit bij het bepalen van het recht op bijstand. Hoewel het tegengaan van fraude onderdeel is van de taak van een gemeente, kan uit het standaard en frequent controleren van alle uitkeringsgerechtigden de indruk ontstaan dat gemeenten alle uitkeringsgerechtigden benaderen als mogelijke fraudeur. Daar waar bij de vaststelling van het recht op bijstand door de overheid persoonsgegevens worden verwerkt, hetgeen zonder uitzondering het geval zal zijn, geldt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De AVG stelt, onder andere, in artikel 5 lid 1 onder c, dat gegevensverwerkingen beperkt dienen te zijn tot datgene wat 'noodzakelijk is'.

Datum
25 november 2021

Ons kenmerk
z2021-00946

De AP constateert dat over uitkeringsgerechtigden veel en frequent informatie wordt verwerkt door gemeenten via het Inlichtingenbureau. Uit de informatie die de AP heeft gekregen van het Inlichtingenbureau, blijkt dat gemeenten maandelijks over alle bijstandsgerechtigden in hun gemeente de gegevens van de RDW over voertuigbezit opvragen. De AP vraagt zich af of deze werkwijze van standaard maandelijks uitvragen voor alle bijstandsgerechtigden ook geldt voor de andere persoonsgegevens die de gemeente mag opvragen in het kader van het verstrekken van bijstandsuitkeringen. Ook in de situatie dat een wettelijke grondslag bestaat voor het verwerken van deze gegevens, is het van belang om in de uitvoeringspraktijk alleen persoonsgegevens te verwerken als dat echt noodzakelijk is. Het mogen verwerken van persoonsgegevens moet, met andere woorden, niet verworden tot een gewoonte om die gegevens standaard te verwerken, als dit niet strikt noodzakelijk is. De AP is er niet van overtuigd dat het standaard elke maand controleren van alle uitkeringsgerechtigden noodzakelijk is in de zin van de AVG en heeft de zorg dat gemeenten mogelijk een grotere inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van uitkeringsgerechtigden dan noodzakelijk is.

Daar waar sprake is van het standaard en frequent opvragen van gegevens over bijstandsgerechtigden, is de AP van mening dat periodiek zou moeten worden herzien of dergelijke frequente verwerkingen noodzakelijk en proportioneel zijn. Hierbij dient ook te worden onderzocht op welke wijze dergelijke frequente verwerkingen bijdragen aan het doel dat met de wetgeving wordt beoogd. Als met deze werkwijze slechts een beperkt aantal fraudegevallen aan het licht komen, is het de vraag of het noodzakelijk is deze verwerking structureel voor alle uitkeringsgerechtigden uit te voeren. Het antwoord op deze vraag kan per verwerking verschillen, bijvoorbeeld naar aanleiding van het aantal uitkeringsgerechtigden, het aantal als (on)terecht aangemerkte uitkeringsverstrekkingen of het aantal geraadpleegde bronnen. Indien verwerkingen niet of onvoldoende bijdragen aan het doel dat met de wetgeving wordt beoogd, dienen de verwerkingen te worden aangepast of gestaakt.

De AP is van oordeel dat de bovenstaande toets actief en periodiek dient te worden uitgevoerd door gemeenten. Gemeenten dienen zelf te onderzoeken of bijvoorbeeld het maandelijks controleren van de gegevens van alle uitkeringsgerechtigden op wiens naam een voertuig geregistreerd staat bij de RDW, noodzakelijk is. Daarnaast zullen deze toetsen ook voor de andere gegevensuitwisselingen in het kader van de verstrekking van bijstand dienen te worden uitgevoerd.

Na deze door de gemeenten zelfstandig uit te voeren toets kan de functionaris voor gegevensbescherming (FG) van de gemeente adviseren over de vraag in hoeverre de uitvoeringspraktijk in lijn is met de AVG. De AP vraagt de VNG daarom deze brief onder de aandacht te brengen van alle gemeenten en alle FG's van de gemeenten.

Bovenstaande toets en de uitkomsten daarvan zijn relevant voor de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ten aanzien van het beantwoorden van de vraag of aanpassing van wetgeving in dit kader dient te worden doorgevoerd, bijvoorbeeld over de frequentie waarmee of de situaties waarin gegevens mogen worden opgevraagd voor het vaststellen en controleren van aanvragen van bijstandsgerechtigden.

Datum

25 november 2021

Ons kenmerk

z2021-00946

De AP is voornemens op termijn onderzoek te doen bij één of meer gemeenten om te bekijken op welke wijze deze gemeenten invulling geven aan het noodzakelijkheids criterium, als het gaat om het de vaststelling van het recht op bijstand.

Ik vertrouw erop u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd.

Een afschrift van deze brief wordt door de AP ook verstrekt aan het Inlichtingenbureau en aan het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Hoogachtend,
Autoriteit Persoonsgegevens,

ir. M.J. Verdier
vicevoorzitter